

1.

Het gaat niet altijd goed. Als je eerlijk bent, gaat het eigenlijk behoorlijk vaak niet goed. Je neemt je voor om het samen te doen, een goed team te vormen, elkaar te helpen want je weet wel, als je elkaar helpt dan gaat het het beste. Maar je krijgt toch ruzie, eerst een beetje, dan erger, en na een tijdje wil je misschien helemaal geen team meer zijn. Je hebt het gevoel dat als het goed gaat met die ander, die eerst je vriend of vriendin was, je goede collega op het werk, je teamgenoot, je man of je vrouw – je krijgt steeds meer het gevoel dat als het met haar of hem beter gaat het met jou eigenlijk een beetje slechter gaat. Dus je geeft hem de bal niet meer, zegt met opzet iets onaardigs tegen haar, je laat merken dat je het maar dom vindt wat zij of hij doet, dat je er meer last dan gemak van hebt. En zij of hij gaat het natuurlijk terugdoen, al is het maar om niet de pijn te voelen die het hem doet. Hij laat merken dat hij liever had dat jij er niet bij was, zij laat blijken dat zij jouw maar niks vindt en wat zo mooi begon, wordt een kluwe van boosheid en verdriet, van onmacht en pijn. Maar je denkt: niemand mag mijn pijn zien. Dat ik het moeilijk vindt, zoals het gaat: niemand zal het merken. Ik kijk wel uit, want ik ben geen *looser*.

Zo gaat het tussen kinderen, zo gaat het tussen volwassenen, zo gaat het tussen landen. Angela Merkel en Vladimir Putin kunnen niet toegeven dat ze bang zijn, de regering van Griekenland en de andere ministers in Europa weten wel dat ze niet zonder elkaar kunnen, maar als je dat toegeeft, bent je zwak. En wie zwak is, die heeft eigenlijk al verloren.

2.

Of misschien toch niet. In het eerste verhaal dat we hoorden, moet Jona van God de bewoners van de stad Ninive vertellen dat het nergens zoals zij leven. Ze hebben ooit de stad samen opgebouwd in de hoop dat ieder het er goed zou kunnen hebben: genoeg te eten en te drinken, veiligheid, gezelligheid. Maar nu zijn ze dat vooral aan het afbreken. Als dat zo doorgaat, zegt God via Jona, is er binnenkort niets meer van over. Veertig dagen geef ik jullie nog! En wat meestal niet gebeurt, gebeurt nu wel. De mensen die in Ninive wonen zeggen niet tegen Jona: wie denk jij wel dat je bent! Ze zeggen niet: we weten zelf wel wat goed voor ons is. Ze zeggen: die Jona heeft eigenlijk gelijk. Zo kan het niet doorgaan.

En dat is wat ze doen: niet doorgaan! Ze stoppen, houden op met wat ze altijd doen, onderbreken hun routine. Ze vasten en eten alleen het hoognodige. Ze doen een boetekleed aan, sombere kleren die niet uitstralen: kijk mij eens, maar die laten zien dat zij proberen te kijken, proberen te kijken wat er met ze aan de hand is, wat er misgegaan is. Kortom, ze geven zichzelf ruimte en tijd om opnieuw te ontdekken wat belangrijk is. Iedereen doet daaraan mee, mensen en dieren. Want het moet voor iedereen een nieuw begin zijn. En de veertig dagen die ze nog hadden tot hun ondergang worden veertig dagen van een nieuw begin. Omdat ze durfden toegeven dat wat ze deden inderdaad nergens op leek, dat zij met al hun krachtpatserij eigenlijk zwak waren, ging de stad niet ten onder. Zij kregen een nieuwe kans om te ontdekken wat ze echt hoopten en hoe ze elkaar konden helpen daar iets van waar te maken.

3.

En dan het verhaal dat Jezus vertelt, over die farizeeër en die tollenaar. Een farizeeër was iemand die de mensen moest helpen de Bijbelverhalen te lezen, zodat het ze zou helpen om goed te leven. Hij laat vooral blijken hoe goed hij het met zichzelf getroffen heeft en hoe blij de andere mensen en hoe blij God eigenlijk wel mag zijn dat hij er is. Een tollenaar was

iemand waar iedereen eigenlijk een hekel aan had. Hij liet mensen in naam van de keizer geld betalen en die keizer, die beschouwde de meesten als een bezetter, iemand die in hun land helemaal niets te zoeken had. Zo'n tollenaar die mocht dan bovendien van het geld dat hij ophaalde een deel zelf in zijn zak steken. Hij wordt rijk van onze centen, vonden de mensen, hij steelt het geld dat wij nodig hebben om te leven. Dus als Jezus vertelt hoe deze tollenaar, als hij bidt, zegt: 'O God, genade voor een arme zondaar', dan zullen de meesten gedacht hebben: ja ja, en ondertussen wel gewoon je bonus opsteken. Zij vonden, net als de farizeeër, dat er in vergelijking met die tollenaar met henzelf eigenlijk weinig mis was. Zij deden hun best, hen viel niets te verwijten. En als er iets mis ging was dat niet hun verantwoordelijkheid, zij hadden immers nauwelijks macht of invloed en als zij een keer anderen benadeelden, als zij handig naar zichzelf toerekenden, als zij probeerden een ander een hak te zetten en ergens een slaatje uit te slaan, dan was dat omdat zij toch ook moesten kunnen leven – wie van ons kent deze redeneringen van zichzelf niet?

Maar Jezus zegt in zijn verhaal dat we van God anders zouden moeten leren kijken. Niet zo dat we er zelf als beste uitkomen, niet zo dat we kunnen geloven, tot onze geruststelling, dat wij niets kunnen en dus hoeven veranderen. Niet zo alsof de wereld om ons draait. We zouden naar onszelf moeten kijken door de ogen van anderen. We zouden onszelf moeten zien door de ogen van degenen die wij pijn doen, met de ogen van degenen die we tekort doen, met de ogen van degenen die we negeren. Dat we vaak niet weten hoe het anders zou moeten, in ons eigen leven of het leven van de wereld, wil niet zeggen dat het niet anders moet en dat wij niet zouden moeten proberen te *ontdekken* hoe het anders kan. Pas als we weer weten dat we onszelf niet kunnen geven wat we nodig hebben, kunnen we het weer krijgen en ons door deze gave laten dragen.

4.

Dat weer gaan weten, weer diep gaan verlangen te weten wat er mis is en mis gaat, weer harstochtelijk gaan proberen te zien hoe het anders kan, weer gaan geloven dat dit niet zinloos is, maar een aankondiging dat God bezig is uit het stof van de aarde dat wij zijn nieuw en waarachtig leven te scheppen en zo te ontdekken wat we moeten krijgen: dat is waar de tijd van veertig dagen tussen nu en Pasen voor is. We leren zien dat we stof zijn, we bedenken dat we tot stof zullen terugkeren, en we leren geloven dat we uit dat stof als nieuwe mensen kunnen opstaan.

Erik Borgman